

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Теребух А.А., Макар О.П., Ільницька Г.Я.

Національний університет «Львівська політехніка»

У статті розглянуто основні проблеми і визначено чинники розвитку, під впливом яких формується сфера міжнародного туризму. Доведено важливу роль розвитку міжнародного туризму для економіки країни. Обґрунтовано перспективи розвитку міжнародного туризму в Україні, запропоновано шляхи вирішення визначених проблем.

Ключові слова: міжнародний туризм, туристична індустрія, регіон, туристичні потоки, подорож, туристичний імпорт, туристичний експорт, туристичний бізнес, транспортна інфраструктура.

Постановка проблеми. Туризм є однією з найважливіших галузей економіки. Саме питання розвитку туризму стоїть в ряді першочергових завдань економічного піднесення багатьох країн, адже значення туризму у світі постійно зростає. Це зумовлено тим, що надходження від міжнародного туризму є важливим показником економічного зростання країн світу.

За даними Світової ради з туризму та подорожей, його внесок у світовий ВВП становить майже 11%, забезпечуючи зайнятість понад 10% усієї робочої сили й інвестицій і майже стільки ж податкових надходжень. Розвиток міжнародного туризму є перспективним та прибутковим напрямом для нашої країни. Туристична галузь в Україні має багато недосконалостей та проблем, кожна з яких потребує системного вирішення, що в результаті буде сприяти розвитку вітчизняного та міжнародного туризму в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роль туризму у світовій економіці та особливості розвитку міжнародного туризму розглядаються багатьма вченими: В.Ф. Кифяк, В.К. Федоренко, А.В. Бакурова, В.П. Гречаник, Н.А. Гук, С.М. Васильченко, С. Мілн, Г. Еклс, Р. Шериф та інші.

Цілі статті. Метою дослідження є визначення основних проблем розвитку міжнародного туризму

і перешкод у сфері туристичної бізнесу та напрямків його розвитку в країні.

Виклад основного матеріалу. Туристична індустрія виступає потужним соціально-економічним і політичним чинником, що визначає розвиток економіки і політику багатьох країн і регіонів світу. В окремих країнах туризм став основною галуззю економіки, що визначило залежність її економічного становища від міжнародного туризму. В умовах сучасної політико-економічної кризи знижуються обсяги міжнародних туристичних потоків в Україні (рис. 1).

Як видно, з рисунка туристичні потоки мають тенденцію до зменшення. Причини такого коливання можуть бути різними: політичні ситуації в країні, погіршення якості обслуговування споживачів у галузі туризму, нестабільне фінансове становище споживачів туристичних послуг, більш приваблива туристична пропозиція в інших країнах.

Міжнародний туризм впливає на економіку країн, зокрема тих, які мають атрактивні туристичні ресурси і завдяки їм у світовий туристичний простір.

Міжнародні туристи під час подорожі країною, яка їх приймає, витрачають на туристичні заняття кошти, зароблені на батьківщині. Таке явище називають туристичний експорт, або активний туризм, а для економіки країни, з якої вивозять кошти і використовують їх на фінансування туристичних дій в інших країнах – називають туристичний імпорт, або пасивний туризм [5].

Україна останніми роками продовжує імпортувати туристичні послуги. Це здійснюється тому, що наші туристи виїжджають на відпочинок у зарубіжні країни і там фінансують туристичну діяльність, оплачуючи відповідні послуги. Перевага імпорту туризму над експортом негативно відбивається на загальному стані економіки нашої держави.

Розвиток міжнародного туризму в країнах, переважно приймають туристів, обумовлено прагненням збільшити приплив іноземної валюти і створити нові робочі місця. Багато країн за допомогою міжнародного туризму намагаються вирішити проблеми платіжного балансу. Співвідношення між доходами і витратами від міжнародного туризму в країнах та регіонах відрізняється. Найбільше по-

Рис. 1. Динаміка туристичних потоків

Джерело: укладено на основі даних сайту Державного комітету статистики України [8]

зитивне сальдо має Іспанія (+14339 млн. дол.), Франція (+ 7761 млн. дол.), найбільш негативне сальдо – Японія (- 21350 млн. дол.), Німеччина (-19153 млн. дол.).

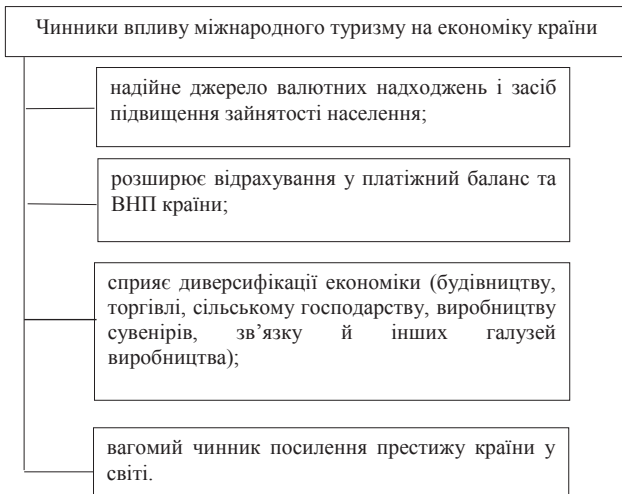

Рис. 2. Чинники впливу міжнародного туризму на економіку країни

Крім витрат на проїзд до країни і назад іноземний турист витрачає на харчування близько 40% своїх витрат, на проживання – 30%, на проїзд усередині країни – 8%, інші витрати – 22% [8].

У результаті витрат, що здійснюється іноземними туристами в країні перебування, по-перше, збільшуються доходи туристичних фірм (прямий ефект), по-друге, підвищується попит з боку туристичного сектора економіки, по-третє, збільшуються особисті доходи населення, прямо або побічно пов'язаного з туристичним бізнесом, що викликає зростання споживчого попиту (змушений ефект). Непрямий і вимушений ефект разом називаються вторинним ефектом. Хоча перше місце за значимістю міжнародного туризму для національних господарств відводиться надходженням валюти, разом з отриманням прибутку можлива і значний витік валюти. Країни, що розвиваються змушені імпортувати значну кількість продуктів і товарів для туристів, а також необхідне обладнання для індустрії туризму.

За підрахунками Світового банку, на імпорт товарів для туристів припадає 15-55% надходжень в залежності від розвитку економіки і орієнтованості туристичної індустрії на місцеві ресурси. Також існує імпорт, обумовлений «впливом демонстраційного ефекту». Туристи, приїжджаючи з промислово розвинених країн, демонструють товари кращої якості і розширеного асортименту, що є рекламою і сприяє імпорту іноземних споживчих товарів.

Важливе значення туризму і для ринку робочої сили. За даними американських фахівців, індустрія туризму (включаючи внутрішній) є найбільшою за кількістю зайнятих робочих місць у більшості країн, забезпечуючи роботою понад 100 млн. чоловік. Індустрія туризму належить до числа найбільш

трудомістких галузей. В Північній Америці на неї припадає 5% від ВВП і 8% всіх працюючих, в Західній Європі – 7 та 11% відповідно [9].

Туристичні послуги складають значну частину споживаних населенням послуг і мають специфічний соціально-оздоровчий характер, тобто відпочинок, можливість розвитку особистості, пізнання історичних та культурних цінностей, заняття спортом, участі в культурно-масових заходах та ін. Таким чином, туризм поєднує в собі економічний, соціальний, гуманітарний, виховний і естетичний фактори. Додаткові послуги мають дуже широкий спектр і займають при розвиненій інфраструктурі туризму до 50% від загального обсягу доходу.

Доречним на нашу думку буде провести SWOT-аналіз розвитку міжнародного туризму в Україні (таблиця 1).

В рейтингу економічного розвитку туристичної сфери від Світової ради подорожей та туризму Україна по всіх позиціях в 2011 році знаходиться нижче середніх світових показників і згідно прогнозів експертів ради в довготерміновій перспективі до 2022 року буде втрачати свої позиції на світовому туристичному ринку, що підтверджується низькими оцінками рівня конкурентоспроможності України в рейтингу Світового економічного форуму.

За даними Світової туристичної організації UNWTO частка України в туристичних потоках Європи становить близько 4% та близько 0,9% в загальноєвропейських надходженнях від туристичної діяльності [8].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Зважаючи на вищесказане, міжнародний туризм є вагомим рушієм зростання економіки, збільшення частки виробництва, працевлаштування та міжнародних трансакцій. Аналізуючи розвиток міжнародного туризму за останні роки, необхідно зазначити, що туризм перетворився в перспективну галузь міжнародного бізнесу з багатьма напрямками свого розвитку, індустрією курортів, особливими фінансовими інструментами,

Рис. 3. Шляхи вирішення основних проблем розвитку міжнародного туризму

SWOT-аналіз стану та розвитку міжнародного туризму в Україні

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - сприятливе геополітичне положення України; - можливості для розвитку всіх видів туризму за-безпечені; - наявність різноманітних природних та історико-культурних туристичних ресурсів; - забезпеченість розгалуженою транспортною інфраструктурою (хоча і низької якості); - збільшення конкуренції туристичних операторів; - значний розвиток культури відпочинку українців; - поступове зростання витрат держави на розвиток туризму; - туристична відкритість; - низький рівень ризику небезпечних хвороб. 	<ul style="list-style-type: none"> - повільні темпи зростання інвестицій у розвиток інфраструктури туризму; - відсутність бюджетного фінансування важливих для розвитку туристичної і курортної сфер України заходів; - відсутність платоспроможного попиту; - невідповідність національних туристичних послуг між ціною і якістю; - залежність ефективності функціонування галузі від економічної та політичної ситуації; - низький рівень інформаційних технологій в Україні; - конкурентна несприятливість; - двосторонніх угод щодо авіа обслуговування; - незначні зусилля держави щодо сталого розвитку туризму; - недосконалість, нечіткість і нестабільність природо-охоронного законодавства; - низька ефективність маркетингу і брендингу; - недосконалість мережі міжнародного авіатранспорту; - недосконалість інфраструктура автошляхів; - нерозвинена мережа місцевого транспортного сполучення; - застаріла станційна інфраструктура наземного транспорту; - недостатній рівень розвитку готельної мережі; - низька присутність на ринку провідних компаній з оренди автомобілів; - низький рівень доступності і бізнес-користування інтернет; - несприятливий податковий режим; - високі транспортні тарифи; - комунікаційна обмеженість населення у туристичних контактах; - відсутність цілісної системи державного управління туризмом у регіонах; - недосконалість нормативно-правової бази; - невідповідність переважної більшості туристичних закладів міжнародним стандартам; - незбалансованість соціальної та економічної ефективності використання рекреаційних ресурсів та необхідністю їх збереження; - відсутність інноваційних проектів та наукових досліджень з питань розвитку перспективних видів туризму; - податкове навантаження, що перешкоджає та відлякує потенційних інвесторів у сферу туризму; - недостатня інформаційно-рекламна діяльність щодо України за кордоном; - недосконалість у регіональному регулюванні галузі туризму.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - економічне зростання і соціальний прогрес; - інтенсифікація праці; - розвиток сфери послуг; - забезпечення новими робочими місцями; - розвиток міжнародних зв'язків; - розвиток готельно-ресторанного бізнесу; - спрощення прикордонних формальностей; - перехід до України європейських операторів, що призведе до зниження ціни та збільшення ємності ринку; - інвестування в розширення туристичного бізнесу; - розвиток різноманітних напрямів туризму (екстремальний, історико-культурний, науковий, діловий, зелений); - розширення туристичних маршрутів під впливом зміни вподобань українців та втрати популярності масових напрямів; - вдосконалення системи маркетингу в туристичній сфері, введення програм лояльності, впровадження якісної реклами України як туристичного регіону; - вдосконалення інформаційних систем в туризмі. 	<ul style="list-style-type: none"> - несприятлива політично-економічна ситуація; - збільшення цін на туристичні послуги, зменшення попиту; - зменшення пропозицій для населення із середніми доходами; - відмова від туристичного відпочинку.

Джерело: укладено авторами

системою комунікацій, став складовою частиною стратегічних, економічних і соціальних концепцій розвитку країн світу, сприяє розвитку багатьох пов'язаних з ним галузей економіки, допомагає створювати робочі місця і таким чином, вирішує проблему зайнятості працездатного населення. Щодо методів вирішення основних проблем розвитку міжнародного туризму, ми пропонуємо:

Особливу увагу треба приділити припливу інвестицій в туристичну галузь країни. Приплив інвестицій – одне з найбільш актуальних значень, оскільки це дасть змогу залучити більшу кількість туристів із-за кордону і, відповідно, збільшити обсяг наданих послуг. Найкращим капіталом для інвестицій є безвідсотковий кредит. Ця форма фінансування може бути реалізована за рахунок позичкових коштів, що належать засновникам. Уряду України варто розглянути також можливість надання підприємствам податкових інвестиційних кредитів у вигляді від-

термінування за сплатою податків, обов'язкових платежів і зборів. Загалом, в Україні туристична галузь має багато недосконалостей у функціонуванні, керуванні та нагляді, і кожна з проблем потребує системного вирішення, адже це спричинить розвиток не тільки міжнародного туризму, а й вітчизняного. У результаті збільшення попиту іноземних туристів на вітчизняні послуги зростуть можливості вітчизняних продавців послуг та підвищиться їх купівельна спроможність. Сприйняття країни іншими державами та їх громадянами залежить від того, як ця країна демонструє себе в світі. Оцінюється не тільки дії керівництва держави на міжнародній арені, але й демократичність та відкритість процесів усередині країни, добробут її громадян, рівень культурного розвитку. Україна завдяки ефективному використанню свого великого туристично-рекреаційного потенціалу може увійти до числа найбільш розвинених щодо туризму країн світу.

Список літератури:

1. Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» [Електронний ресурс] Верховна рада України – Режим доступу: <http://zakon1.Rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.
2. Закон України «Про туризм» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main/cgi>
3. Мальська М. П., Худо В. В. Туристичний бізнес: теорія та практика. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 424 с.
4. Гордієнко І. С. Міжнародний туризм та його розвиток в Україні / І. С. Гордієнко, О. Є. Шайда. – Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.6. – С. 141-144.
5. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу. – К. Центр учбової літератури, 2009. – 224 с.
6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. Концепція розвитку туризму і курортів в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://tourism.Gov.ua>
8. UNTWO. Tourism Highligns. 2014 Edition. – Р. 6. – Режим доступу: <http://mkt.unwto.Org/publication/unwto-tourism-highlights-2014-edition>.
9. Соловійов Д. І. Аналіз тенденцій розвитку туристичної сфери України та науково-методичні напрями вдосконалення її державного регулювання / Д. І. Соловійов // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу № 1(9), 2010. – С. 70-73.

Теребух А.А., Макар О.П., Ильницкая Г.Я.

Национальный университет «Львовская политехника»

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО ТУРИЗМА В УКРАИНЕ

Аннотация

В статье рассмотрены основные проблемы и определены факторы развития, под влиянием которых формируется сфера международного туризма. Доказано важную роль в развитии международного туризма для экономики страны. Обоснованно перспективы развития международного туризма в Украине, предложены пути решения определенных проблем.

Ключевые слова: международный туризм, туристическая индустрия, регион, туристические потоки, путешествие, туристический импорт, туристический экспорт, туристический бизнес, транспортная инфраструктура.

Terebuha A.A., Makar O.P., Ilnytsky G.Y.

National University «Lviv Polytechnic»

PROBLEMS OF DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL TOURISM IN UKRAINE

Summary

The article considers the main problem and identified development factors, formed under the influence of international tourism sector. Proved an important role in the development of international tourism to the economy. The perspectives of international tourism in Ukraine, the methods of solving the problems identified.

Keywords: international tourism, tourist industry, region, tourist flow, travel, tourism imports, exports, tourist, tourism, transport infrastructure.